

KÁLLAI ERNŐ

Az abonyi cigány kisebbségi önkormányzat működése

(Esettanulmány)

A problémamentes együttműködés példája, vagy csak az adott helyzet és lehetőségek elfogadása?

Abony város Pest megye délkeleti részén, a 4. számú főút mentén, Cegléd és Szolnok között fekszik.¹ A több száz éves múltra visszatekintő településen már hosszú idő óta kialakult és csak nagyon csekély ingadozást mutat a 15 000-16 000 közötti lélekszám.² Fontos szempont az is, hogy Abony a fővárostól 86, Ceglédtől 18, Szolnoktól pedig 14 kilométerre található, és ez mindenkor meghatározta a lakosság foglalkoztatottságát. 1990-ben még az aktív keresők fele, 1995-ben még mindig egyharmada ingázott fővárosi vagy az említett két nagyvárosban található munkahelye és lakóhelye között. Erre azért is volt szükség, mivel a város sohasem rendelkezett komoly iparral, a két idetelepített üzem - Mechanikai Művek és Konzervgyár - pedig a rendszerváltozás után már azt a kevés munkást sem tudta foglalkoztatni, mint korábban. Mivel a településen halad át a Budapest-Cegléd-Záhony vasúti fővonal, az emberek többsége az elmúlt évtizedekben sem kényszerült munkásszálláson lakni; megoldható volt a mindennapos utazás. Ebből két dolog is következik: egyrészt hogy a lakosság jelentős része szabadidejében, családi keretek között mezőgazdasági termeléssel is foglalkozik, valamint hogy a munkanélküliség aránya 1990-ben is csak 2,3 százalék volt, miközben a térségben ez az arány 6-7 százalék körül mozgott.

Hacsak a statisztikai adatokat nézzük, a település etnikai összetételéről érdekes képet kapunk: 1990-ben a lakosság 100 százaléka vallotta magát magyar etnikumúnak. Ha eltekintünk a történeti forrásoktól, és nem említjük, hogy a kereskedelmi tevékenység a 18. század közepéig az itt letelepült görög kereskedők kezében volt, valamint hogy a múlt században Pest megye területén Abonyban élt a legnagyobb létszámú zsidó közösség, akkor sem értjük: hová lettek a cigányok? Pedig a becslések szerint - a hatályos törvények tilalma miatt a cigányságra vonatkozó adatok esetében mindig csak valószínűsíthető számokról beszélhetünk - a lakosság mintegy 8-10 százaléka, megközelítőleg 1 301 400 ember cigány származású.³

Származás, műveltség, társadalmi helyzet szempontjából Abonyban az egyetlen kisebbség igen heterogén összetételű. Döntő többségük romungro, azaz magyar anyanyelvű cigány, közöttük is jelentős számban található zenészek, akik a többségi társadalom megbecsülését is már régóta kivívták. Kis számban vannak oláh cigányok is, de közülük kevesen beszélnek már cigány anyanyelvüket. A távolság a két cigánycsoport között azonban talán még nagyobb, mint a cigányok és a többségi társadalom között. A magyar cigányok - és ez országos tapasztalat - nagyobb elfogadottsággal bírnak a magyarság részéről: ha tanulnak, dolgoznak, nem is tekintik őket „igazi” cigányoknak, szemben a tradicionális életmódjukból többet megőrző oláh cigányokkal. Összességében nem olyan rossz a helyzet, nem olyan lehetetlenek az életkörülmények, mint az ország oly sok részén. Itt nincs elkülönített cigánytelep, a Mérgek nevű területet már évtizedekkel ezelőtt felszámolták, a romák nem putriban élnek, hanem rendes házakban. Valószínűleg ez a viszonylag polgárosult felfogás tette lehetővé, hogy viszonylag gyorsan megértsék a kisebbségi önkormányzatok lényegét, és ebből következőleg már az első ciklusban kezdeményezték a megválasztását.

A cigány kisebbségi önkormányzat létrejötte

Mindenhol váratlanul és felkészületlenül érte a cigányságot az a lehetőség, hogy sorsuk alakítását befolyásolhatják. Ennek tudható be, hogy az 1994-ben megtartott első kisebbségi önkormányzati választásokra Abonyban csak 5 fő jelöltette magát, éppen csak annyi, amennyi a sikeres választások után a megalakuláshoz elengedhetetlenül szükséges volt. Az sem véletlen, hogy mind az öt jelölt a Lungo Drom nevű cigányszervezet színeiben szállt be a „versengésbe”. Ugyanis ebben az időben egyértelműen a Farkas Flórián vezette szervezet rendelkezett a legnagyobb vidéki hálózattal, központjuk pedig azóta is az Abonyhoz közeli Szolnok városa. Így nem is tudott kialakulni igazi verseny. A kisebbségi jelöltekre leadott érvényes szavazatok száma 2304 volt, az első helyen végzett jelölt 626, az utolsó pedig 323 szavazatot kapott.⁴ Ilyen előzmények után tudott megalakulni 1995 januárjában a közvetlen módon megválasztott önkormányzat.⁵

A testület a tagjai a következő személyek lettek:

- Raffai László, akit később elnöknek választottak, és a kisebbségi kedvezményrel tagja lett a települési önkormányzatnak is. Ő általános iskolai végzettséggel rendelkezik, vállalkozó;
- egy személy gyors- és gépiró iskolát végzett;
- egy személy nyugdíjas, általános iskolai végzettséggel;
- egy személy általános iskolai végzettséggel;
- egy személy gépkocsivezető, sajátos módon ő nem is cigány származású, csak a felesége, de romának vallja magát. .

A fenti felsorolásból láthatjuk, hogy az iskolai végzettség tekintetében az országos átlagnál⁶ is rosszabb a helyzet, ami nagyban befolyásolja a sikeres működés lehetőségét.

Működés és anyagi helyzet

A megalakulás után sor került a törvényben⁷ előírt vagyon használatba adására, a működés biztosítására. Abonyban egy kb. 4 x 3 méteres szobáról van szó, két asztallal és székekkel, amely a Polgármesteri Hivatal épületében található. Nem kell fizetniük fenntartási költségeket (bérleti díj, világítás, fűtés), csak a telefonszámlát, valamint a fénymásolási költségeket.⁸ Ezenkívül a települési önkormányzat biztosít egy adminisztrátort is részükre, ő közhasznú munkás, tehát a bérének csak 30 százalékát kell állnia a település költségvetésének. A kérdésre, hogy ez a szegényes infrastruktúra mennyire elegendő a sikeres munkavégzéshez, az volt a válasz, hogy számukra megfelelő. Jellemző, hogy sokáig nem igazán volt igényük és lehetőségük egy számítógép beszerzésére, pedig ez minimális feltétel egy hivatali ügymenet sikeres megszervezéséhez. Csak nemrégiben, 1998 őszén pályázat útján jutottak hozzá egy géphez.

Hasonló szűkmarkúságot tapasztalhatunk a települési önkormányzattal együttműködési megállapodásban rögzített anyagi támogatás esetében is. A városi költségvetés ugyanis a mindenkori, egy évre megkapott állami támogatáshoz a maga részéről ennek az összegnek a felét teszi hozzá. Ez bizony igen kevés, így a kisebbségi önkormányzat 1998. évi költségvetése (megtakarítással, pályázati nyeresémmel együtt is) csak 700 ezer forint közelében van.⁹ Különösen elenyészőnek látszik ez az összeg annak a fényében, hogy a település éves költségvetése 700 millió forint.¹⁰ A polgármester és a jegyző elmondása szerint azonban Abony nagyon rossz anyagi helyzetben van, és nincs módjuk többet biztosítani a kisebbségi önkormányzatnak, már csak azért sem, mivel a szociális segélyezett szintén ők végzik, és ezt leginkább a cigány származású lakosok veszik igénybe.¹¹

A szegényes költségvetés rányomja bélyegét a kisebbségi önkormányzat egész működésére. A nagy lelkesedéssel megkezdett munka után hamarosan kiderült, hogy ennyi pénzből nincs lehetőség tiszteletdíjak fizetésére a képviselők számára. Így hiába delegáltak képviselőket a települési önkormányzat különböző bizottságaiba, feladatukat nem tudták

megfelelően ellátni, mivel saját megélhetésükre is koncentrálniuk kellett. A kisebbségi önkormányzat Szervezeti és Működési Szabályzatában szerepel három saját bizottság megalakítása is (pénzügyi és ellenőrző, költségvetési, szociális), tényleges, folyamatos működéséről azonban nincs tudomásunk. Egyedül Raffai László elnök végez folyamatos, mindennapi munkát, de mivel ő kedvezményezettként tagja a települési önkormányzatnak, onnan megkapja a tiszteletdíját. Hasonlóan értékelte a kisebbségi képviselők munkáját Gajdos István polgármester is; kiemelve, hogy Raffai László az, aki töretlen lelkesedéssel látja el feladatát. Raffai László szerint képviselőtársai figyelemmel kísérik az eseményeket - erről tanúskodnak a jegyzőkönyvek is, miszerint a kisebbségi önkormányzat évi hat alkalommal megtartandó ülésén minden alkalommal jelen vannak -, de az érdemi, mindennapos munkában nem vesznek részt.

Van azonban néhány ember, aki nem tagja ugyan a kisebbségi önkormányzatnak, de magáénak érzi a cigányság ügyét. Ők folyamatos kapcsolatot tartanak az iskolákkal, az önkormányzat szociális bizottságával, és igyekeznek eredményeket felmutatni.¹² Annak azonban nem sikerült nyomára bukkanni, hogy milyen pénzügyi forrásból finanszírozzák tevékenységüket, mivel a kisebbségi önkormányzat költségvetésében ennek nincs nyoma. Maga a költségvetés szabályos, pontosan betartják a vonatkozó jogszabályokat,¹³ minden kifizetés a jegyző ellenjegyzéséhez van kötve, bár azokat a pályázati összegeket, amelyeket különböző programok megszervezésére szánnak, - és ezeket, mivel nem az államháztartáson belülről származó pénzeszközök, tehát nem vonatkoznak rájuk olyan szigorú szabályok - nehezen lehet nyomon követni. A jegyzőnő megítélése szerint példás ez a gazdálkodás, és a nemrég lezajlott Állami Számvevőszéki vizsgálat is ezt támasztotta alá.

A kisebbségi önkormányzat hivatalmenete leginkább a szóbeliségre épül. Az írásos dokumentációt többségében a törvény által megszabott számban megtartott testületi ülések jegyzőkönyvei képezik. Ezek meglehetősen sematikusak, de pontosan betartják a szabályos formákat. Ezekben a dokumentumokon - miként a Szervezeti és Működési Szabályzaton is érződik, hogy joghoz értő szakember készítette őket, valószínűleg a jegyzőnő vagy valamelyik munkatársa segédkezik ezek elkészítésében. A mindennapi ügyintézés szóbelisége azonban abból adódik, hogy a Polgármesteri Hivatal épületében lévő földszinti irodából sokkal egyszerűbb felmenni az emeletre, mint feljegyzéseket; beadványokat gyártani. Ennek a közvetlen kapcsolattartásnak a fontosságát és működőképességét igen nagyra értékelték a települési és a kisebbségi önkormányzat tagjai is. Az információáramlás ehhez kapcsolódó csatornája az is, hogy Raffai László tagja a települési önkormányzat képviselő-testületének, valamint a szociális bizottságnak Így naprakész a kölcsönös tájékoztatás a felmerülő problémák esetén.

A településen élő cigányság problémái és kísérletek ezek megoldására

Az abonyi cigányság esetében ugyanazokkal a problémákkal találkozhatunk, mint az ország más területein: a foglalkoztatás és az oktatás megoldatlanságával.¹⁴ A már említett viszonylag alacsony munkanélküliségi százalék ugyanis szinte teljes egészében a cigány lakosságot jelenti. Sajnálatosan igaz az a megállapítás, hogy a rendszerváltozás legfőbb vesztesei a romák voltak Mivel képzetlenségük miatt a múltban is csak a legalacsonyabb szintű munkák elvégzésére alkalmazták őket, elsők voltak, akiket elbocsátottak, amikor megindult a gazdaság szerkezeti átalakítása, a magánosítás. Akiknek nem volt lehetőségük valamilyen területen vállalkozásba kezdeni - és a döntő többség természetesen ilyen -, azoknak a mai napig a tartós munkanélküli-léttel és az ehhez kapcsolódó nehézségekkel kell szembenézniük. Ennek a problémának a kezelése igen nagy terhet jelent a települési önkormányzatnak is, mivel költségvetésében jelentős tétel a szociális segélyezés. Ezért is támogatták azt a néhány kezdeményezést, amelyet a kisebbségi önkormányzat indított útjára.

Az elmúlt négy évben ez három átképző tanfolyamot jelentett: kettő a rongyszőnyegkészítéssel próbálta megismertetni a megélhetéssel küzdőket, a harmadik pedig a hulladékgyűjtésre vonatkozóan kínált ismereteket. Ezek mellett segítséget nyújtottak néhány embernek vállalkozás elindításában (ez leginkább a Munkaügyi Központokkal való kapcsolatfelvétel elősegítését jelenti), béreltek földterületet, ahol néhányan növényeket termesztettek, valamint most körvonalazódik egy raklapkészítő kisüzem létesítésének a terve is, de erre még nincs anyagi forrás. Igen fontosnak tartaná Gajdos István polgármester a hagyományos cigányfoglalkozások felelevenítését is (például kosárfonás), szerinte ez megélhetést jelenthetne a cigányság számára.

A foglalkoztatással szoros kapcsolatban van az oktatás problematikája. Kérdés, hogy a cigányságnak sikerül-e olyan tudást szereznie, amely a jövőben lehetővé teszi számára a biztos megélhetést és ezáltal a társadalmi felzárkózást. Sajnos a tendenciák Abonyban sem pozitív irányba mutatnak. A kisebbségi önkormányzat csak részben ismerte fel a probléma lényegét: dicséretes az a törekvés, hogy szerény költségvetésük jelentős részét - kb. 150 ezer forintot - fordították az iskolakezdés támogatására 1998-ban is, füzeteket, tanszereket vásároltak. De nem értik, miért megdöbbentő az a tény, hogy a cigánygyerekek kb. 70 százaléka a speciális (kisebbségi) iskolába jár. Sőt, gyakran maguk a szülők kérik, hogy oda járhasson tanulni a gyerekük. Elmondásuk szerint itt jobban érzik magukat, többet foglalkoznak velük. Feltehetőleg nem elhanyagolható az a tény sem, hogy itt ingyenesek a tanszerek és az étkezés. Csakhogy ez a képzési forma szinte örökre elzárja a roma gyerekek előtt a középiskolába jutás lehetőségét. „Fenntartók és kijelölők talán saját magukat is becsapják, hiszen gyógypedagógusokat küldenek ezekbe az intézményekbe, holott gyógypedagógiai eset alig akad bennük, és az odaküldött gyógypedagógusok mit sem tudnak kezdeni képzettségükkel. Elsőpró többségben nem gyógypedagógiára szoruló gyerekek járnak oda, hanem - ahogy mondani szokás - nehezen nevelhető gyerekek, nyíltabb szóval: cigányok. Azért kerülnek oda, mert a normál iskola normál osztályának normál pedagógusa nem vállalja őket, és nem is boldogulna velük.”¹⁵ Ezáltal nem történik semmi más, mint a képzetlen, alacsony műveltségű, elhelyezkedni nem tudó, tehát szociális támogatásra szoruló cigányság újratermelése.

Összegezve a felvetett két probléma - munkahelyteremtés, oktatás megoldására tett kísérletek eredményeit, megállapíthatjuk, hogy ezekre még nem talált megfelelő választ sem a települési, sem a kisebbségi önkormányzat. Ugyanis a speciális iskolában történő képzés és az idejéltúlt foglalkozások oktatása a 21. század küszöbén nem jelenthet megoldást a cigányság számára. Érthető (de nem elfogadható!), hogy a kisebbségi önkormányzat tagjai a felsorolt iskolai végzettségeikkel nem látják a fennálló veszélyt, hiszen ez országos tapasztalat: „szakmailag nincsenek még kellő mértékben felkészülve olyan mennyiségű és gyorsaságú közreműködésre a döntéshozatali folyamatban, amelyet a kisebbségi törvény számukra biztosít.”¹⁶ De láthatólag a város vezetése sem ismerte fel a probléma gyökerét. Erre mutat a polgármester és a jegyző értetlensége - és itt is a kisebbségi önkormányzattól várják a megoldást - a cigányság családtervezési szokásai láttán, hogy miért is vállalnak olyan sok gyereket a romacsaládok, miért nem ismerik fel lehetőségeik határait. Pedig ha az oktatás segítségével nem kezdik meg a cigányság felzárkóztatását és integrálását a többségi társadalom szintjére, akkor egyre több pénzt kell elkülöníteniük a tűzoltás jellegű szociális segélyezésre.

Kapcsolatok intézményekkel, szervezetekkel

A cigányság esetében az élet szinte minden területén jelentkező problémák mellett döntő módon hátráltatja fejlődésüket az a tény is, hogy nincs anyaországuk. Egyetlen nemzet sem érzi magáénak a roma etnikumot, ezáltal nem kapnak semmilyen erkölcsi, kulturális vagy

anyagi támogatást más államtól, mindig annak az országnak a jóindulatára kell támaszkodniuk, ahol élnek. Magyarország azonban az elmúlt években jelentős lépéseket tett az olyan intézmények kiépítése érdekében, amelyek támogatást nyújthatnak a társadalomban leginkább kiszolgáltatott helyzetben élő romák számára is. Sajnálatos módon azonban az ombudsmannal, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Hivatalával vagy bármilyen civil szervezettel csak akkor kerülnek kapcsolatba, ha valamilyen komoly probléma adódik.

Ez Abony esetében is így van: örömmel tájékoztattott a polgármester, a jegyző és a kisebbségi önkormányzat vezetője is, hogy az említett intézményekkel semmilyen kapcsolatfelvételt nem volt szükség. Ez a helyzet szerintük nagyon jó, mivel azt jelzi, hogy az említett problémákon kívül alapvetően békében élnek egymás mellett a magyarok és a cigányok. És nagyon nem szeretnék, ha ez megváltozna, mert szerintük ez csak olyasmit jelenthetne, mint ami Székesfehérváron, Zámolyon, Tiszavasváriban történt (hogy csak néhány etnikai konfliktust említsünk az utóbbi időkből). Pedig talán a rendszeres gyümölcsöző kapcsolat segíthetné a cigányság felzárkóztatását.

Országos tapasztalatok alapján mondhatjuk, hogy igen ellentmondásos a kapcsolat a helyi kisebbségi önkormányzatok és az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat (OCKÖ) között is. Sok településen mondják: az országos vezetés elszakadt a helyi szervezetektől. Abonyban Raffai László - aki maga is tagja az OCKÖ-nek - másként ítéli meg a helyzetet. Elmondása szerint napi kapcsolatban vannak az országos önkormányzattal, a felső vezetés pontosan tisztában van a helyi problémákkal. Ez a kapcsolat azonban valószínűleg a szóbeliségre épül, mivel Abonyban nem sikerült ennek írásos dokumentumaira bukkanni.¹⁷ A polgármester és a jegyző szerint a települési önkormányzatot ez idáig még nem kereste meg az OCKÖ, pedig szükségesnek és jónak tartanák a közvetlen kapcsolatot. Megítélésük szerint ez nagyban segítené a cigányság helyzetének javítását, a megoldások közös keresését.

A cigány kisebbségi önkormányzat elnöke elmondása alapján jó kapcsolatot ápolnak még a területi munkaügyi központokkal is: sokat tudnak segíteni azoknak, akik valamilyen vállalkozást szeretnének elindítani, vagy valamilyen tanfolyamon részt venni.

Az első ciklus értékelése

A vizsgálat jellegénél fogva és tekintettel a viszonylag rövid tapasztalati időszakra értékelésképpen első szinten a megkérdezett önkormányzati képviselők véleményét tudjuk közvetíteni.

Raffai László elnök szerint nagyon jó, hogy létrejöttek a kisebbségi önkormányzatok, bár az első négy év csak a tanulás időszaka-lehetett. Menet közben kellett megismerkedni lehetőségeikkel, felmérni, hogy mit is tehetnének a helyi cigányság érdekében. A szűkös anyagi lehetőségek pedig behatárolták minden kezdeményezésüket. Nehezítette az elnök munkáját a cigányság megosztottsága is; a későn eszmélők, akik nem indultak a választásokon, gyakran kifejezték elégedetlenségüket munkájával kapcsolatban, sokszor emlegették oláh cigány származását, amire pedig ő nagyon büszke. Véleménye szerint a következő ciklus már sokkal több eredményt hozhat.

A város vezetése szerint a cigányság még nem ismerte fel igazán a kisebbségi önkormányzás törvény adta lehetőségeit. Csak a ciklus végére kezdtek megfogalmazódni előremutató kezdeményezések, és nagy humanitásra és megértésre volt szükség a kisebbségi képviselők iránt, amíg sikerült valamennyire pótolniuk alacsony iskolai végzettségükből fakadó képzetlenségüket. Megítélésük szerint még nem érték el azt a megfelelő érettséget, amely lehetővé tenné, hogy komolyabb összegekkel gazdálkodjanak, nagyobb feladatokat lássanak el. Addig, amíg elérkeznek idáig, jobb lenne, ha inkább a hagyományörzésre fordítanák energiáikat. Bár reménykedtek abban, hogy az 1998-as választásokon már jóval felkészültebb, képzetesebb emberek is bekerülnek a kisebbségi önkormányzatba, és

vezetésükkel megkezdődhet a cigányság nevelésének hosszú folyamata, amivel a magyar társadalom elfogadott szintjére tudják emelni a ma még elmaradott romákat.

Összegezve vizsgálódásaink eredményeit, megállapíthatjuk, hogy az első négy év során a kisebbségi önkormányzatoknak sajátos nehézségekkel kellett megküzdeniük. A megválasztott képviselők szinte véletlenszerűen kerültek posztjukra, nem igazán tudták, milyen elvárásoknak kellene megfelelniük. Különösen így van ez a cigányság esetében: a többi kisebbséghez hasonlóan nemcsak az önkormányzás lényegét nem ismerték, hanem alacsony iskolai végzettségük miatt még jelentős kulturális deficittel is küzdöttek, ami nagyban megnehezítette partnerként, munkatársként való elfogadásukat még egy olyan városban is, amely mentes a kirívó előítéletektől. A jövő útja csak az lehet, hogy a jó szándék mellett már szakmai tudással is felvértezett romák kerülnek a kisebbségi önkormányzatba, akiket tárgyalóképes partnernek tekint Abony város vezetése is. Ebből a pozícióból már könnyebb lesz komoly programokat megvalósítani és a szükséges pénzforrásokat felkutatni. Ez persze nem a közeljövőben várható, bár a cigányság problémáinak megoldása már nem sokáig halogatható. Ezt a kormány is felismerte: „A cigányság társadalmi integrációja a belső stabilitás, az ország gazdasági helyzete szempontjából is kiemelkedően fontos, a hagyományos kisebbségpolitikai eszközrendszerrel *eltérő módszerekkel kezelendő* [kiemelés a dokumentum szerzőjétől!] kérdéskör. A jelenlegi folyamatok folytatódása esetén hosszabb távon alacsony iskolai végzettségű, rossz egészségi állapotú, a társadalmi devianciák legtöbbször kimagasló arányban sújtott, marginalizálódott népességgel kell ugyanis számolni.”¹⁸

Epilógus

Az 1998. október 18-án megtartott választás meglepő eredménnyel zárult: a cigány kisebbségi önkormányzat eddigi képviselői közül senkit sem választottak újra. Annál ígéretesebb, hogy 5002 szavazatot adtak le a kisebbségi jelöltekre, és az a 47,37 százalékos érvénytelenség¹⁹ mellett is közel a dupláját jelenti a szavazatok számának a négy évvel ezelőtthez képest. Az új képviselők azok közül az emberek közül kerülnek ki, akik már az elmúlt években is aktívan működtek a cigányság problémáinak megoldása érdekében. Esetükben már komoly versengésről beszélhetünk, néhány esetben tudatosan megszervezett politikai kampánynak lehettünk szemtanúi, amelybe aktívan bekapcsolódtak a magyar származásúak, sőt, politikai szakértők is. Valószínűsíthető, hogy az elkövetkező ciklusban már egészen más színvonalú munkát végeznek.

JEGYZETEK

- 1 Az esettanulmány helyszínének kiválasztásakor több szempontot vettünk figyelembe: az ország középső részén helyezkedik el, ez még nem a jóval fejlettebb Dunántúl, de már nem a vadkeletinek” tartott országrész. Másrészt itt sohasem fordultak elő olyan látványos összeütközések cigányokkal, mint mostanában az ország többi részén. Azt mondhatnánk - első nekifutásra -, hogy itt látszólag tökéletes összhangban él a magyarság és a cigányság.
- 2 A később is előforduló statisztikai adatok megtalálhatók: *Pest megye kézikönyve* (Ceba Kiadó, 1998. 370-382.), *1990. évi népszámlálás Pest megyei adatai* (Bp., 1992.), *Pest megye statisztikai évkönyve - 1996* (Bp., 1997.)
- 3 Érdemes összevetni ezt az adatot egy 1984-es becslült létszámmal: ekkor a Pest megyében élő cigányok arányát a lakosság 2,25 százalékára tették (Bogdán Béla: A cigány kisebbség rendszerváltás utáni helyzete a változások tükrében. *Regio*, 1993/1. 119.)
- 4 Az adatokat az abonyi Polgármesteri Hivatal bocsátotta rendelkezésemre.
- 5 A Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény 23. §-a biztosítja ezt a lehetőséget a másik két - kisebbségi települési önkormányzat és a közvetett módon létrejövő helyi kisebbségi önkormányzat - változat mellett, a helyi viszonyok függvényében.

- 6 Egyéb vizsgálatok alapján a cigány kisebbségi önkormányzatok tagjainak 63 százaléka csak általános iskolai végzettséggel rendelkezik, és ez igen nagy eltérést jelent a többi kisebbségtől.
- 7 1993. évi LXXCVII. 59. § (1).
- 8 Valószínűleg nem ismételi a 20/1995 (III. 3.) Kormányrendeletet, amely szélesebb körben hátrítja a költségeket a települési önkormányzatokra, így pl. a sokszorosítási feladatok esetében is.
- 9 Az elmúlt négy év alatt a 100 és 200 ezer forint támogatás a település részéről országos összehasonlításban is igen alacsonynak számít.
- 10 A jegyzőnök által közölt adat.
- 11 A Gajdos István polgármesterrel, Varga Sándorné jegyzővel és Raffai Lászlóval, a cigány kisebbségi önkormányzat elnökével folytatott beszélgetésről hangfelvétel készült, megtalálható az Akadémiai Kisebbségkutató Műhely hangtárában.
- 12 Az 1998-as választásokon már ők is képviselőjelöltek. 13 (III.3.) Korm. rend. 14. § (3).
- 14 Mind a két témával kapcsolatban részletes adatokat olvashatunk az 1993-as országos cigányvizsgálat elemzésében (Kemény István: A magyarországi roma (cigány) népességről. *Magyar Tudomány*, 1997/ 6. 644-655.)
- 15 Erről az országos problémáról rengeteget lehet olvasni. A kiragadott idézet: Kemény István: A romák és az iskola. *Educatio*, 1996/1. Itt adatokkal alátámasztott, részletes elemzéssel találkozhatunk.
- 16 A Magyar Köztársaság Kormányának J/3670. számú Beszámolója a Magyar Köztársaságban élő nemzeti és etnikai kisebbségek helyzetéről. Budapest, 1997. január.
- 17 sajnálatos, hogy az OCKÖ többszöri megkeresésünkre sem válaszolt, így nem tudtunk információt szerezni arról, hogy milyen is a kapcsolatuk a helyi önkormányzatokkal, jelen esetben mennyire ismerik az Abonyban élő cigányság problémáit, tettek-e valamit ezek megoldása érdekében. Pedig érdekes adalékot jelenthetne a kutatás szempontjából a központi dokumentáció - ha van ilyen - áttekintése, az országos vezetők véleményének megismerése. Az OCKO ellentmondásos megítéléséről külön tanulmányban kellene szólnunk más alkalommal, mivel a Lungo Drom erőteljes befolyása miatt igen sok kritika éri tevékenységét.
- 18 A Magyar Köztársaság Kormányának J/3670. számú Beszámolója a Magyar Köztársaságban élő nemzeti és etnikai kisebbségek helyzetéről. Budapest, 1997. január.
- 19 Az előzetes eredmények láttán az érvénytelen szavazatok hatalmas, 60-70 százalékos aránya a megdöbbentő: a választások lebonyolításában rejlő komoly működési problémára hívja fel a figyelmet.